

РЕЛІГІЙНИЙ ЧИННИК У ПРОЦЕСІ ВДОСКОНАЛЕННЯ КОНСТИТУЦІЇ УКРАЇНИ

отець Олекса Петрів

(Інститут законодавчих передбачень та правової експертизи)

На сучасному етапі процесу державотворення в Україні дедалі частіше постають вимоги широкого залучення організованих структур суспільства до законотворчого процесу. Особливо це стосується процесу вдосконалення Основного Закону, який по своїй суті є суспільним договором, що передбачає безпосередню чи опосередковану участь усіх членів цього суспільства у його створенні.

Найчисельнішими та найбільш організованими інституціями громадянського суспільства в Україні є Церкви та релігійні організації, а всеукраїнське об'єднання – Всеукраїнська рада Церков і релігійних організацій (ВРЦіРО) – є репрезентантом понад 95 відсотків віруючих в Україні, що складає понад 20 мільйонів дорослого населення України. Щодо питання вдосконалення Конституції ВРЦіРО ще в 2008 році опрацювала спільні пропозиції, які були офіційно передані Президентові України на зустрічі 21 квітня 2011 року. У своєму письмовому зверненні до Президента ВРЦіРО зауважує: «У контексті Вашої підтримки ініціативи щодо утворення Конституційної Асамблеї, завданням якої є вироблення узгоджених пропозицій до зміни Основного Закону нашої держави, повідомляємо Вас про те, що Всеукраїнською Радою Церков і релігійних організацій опрацьовані відповідні пропозиції, що мають на меті розвиток свободи віросповідання, утвердження інституту сім'ї та духовно-моральних цінностей в українському суспільстві... Разом із цим засвідчуємо готовність представників ВРЦіРО взяти участь у роботі згаданої Конституційної Асамблеї»[1]. Зазначені пропозиції окреслюють коло першочергових зацікавлень релігійної складової нашого суспільства в сфері основ державного буття та доказують, що церква існує в державі і не стоїть осторонь всіх проблем які виникають під час життєдіяльності людини. Згідно з еклезіологічними принципами православ'я і католицизму – дві досконалі спільноти – церква і держава, не співіснують, наче окремі структури, а існують, наче дві природи в тілі Ісуса Христа – Божа і людська – «нероздільно і незлитно» (догматичний принцип IV (Халкедонського) Вселенського Собору стосовно особи Ісуса Христа).

У короткому викладі концепції церковно-державних стосунків, глибоко укоріненої у євангельському вченні, знаходимо гетерогенність держави і церкви: «Царство моє не від цього світу» [2]. З нього випливає найбільш загальний принцип християнського ставлення до світської влади: «Віддайте кесареві кесареві, а Боже – Богові» [3].

Отже, церква не входить в антагонізм з будь-яким режимом, що визнає за людиною певну духовно-моральну автономію і не претендує на те, що «Боже». Великий християнський філософ і богослов Аврелій Августин стверджує: «Хіба людині не байдуже, під чією владою вона житиме – аби лише можновладці не силували її до нечестя та несправедливості».

Проте гетерогенність держави і церкви не означає їх взаємної незалежності. Церква завжди свідчитиме про етичну якість влади, бо, на її глибоке переконання, «Володарі страшні не для добрих діл, а для злих. Хочеш не боятися влади? Роби добро – і матимеш від неї похвалу... Якщо зло робиш, бійся: бо не даремно він [володар] носить меч» [4].

Церква стоїть на сторожі людини, боронячи її право на гідність і достойні, такі, що відповідають християнському уявленню про людину та її місце у всесвіті, умови існування у безпечному довкіллі. Тому так гостро для церкви стоїть соціальне питання. При невтручанні у визначення конкретних механізмів соціального захисту, церква ніколи не визнає нормальним стан полярного розшарування суспільства за майновою ознакою: «Горе тим, що долучають будинки до будинків і поле до поля приточують, так що місця бракує іншим – ніби самі сидять серед краю!» [5].

Церква висуває до влади вимогу бути справедливою. Рівність всіх перед законом – ідея, що бере свій початок з Біблії: «Судіть суд по правді. А вдови й сироти, чужинця та вбогого не гнобять» [6].

Окрім цих пропозицій та настанов, релігійною спільнотою неодноразово констатовувалося, що українське суспільство стоїть перед проблемою самостійного пошуку шляхів розвитку. Виникає необхідність переоцінити нові теоретичні засади, що спрямовували б прогрес суспільства. Новою концепцією суспільного розвитку, що виправдала себе у Західній Європі, стала побудова громадянського суспільства. Саме відсутність громадянського суспільства в Україні зумовлює бюрократичний і важкий шлях побудови правової держави. Ті народи, які сформували добре структуроване, зріле, життєздатне громадянське суспільство, вже давно зуміли збудувати демократичні правові держави.

У чинній Конституції України немає згадки про громадянське суспільство, на формування якого зрештою має бути спрямований весь державно-правовий механізм. Цей недолік нинішньої Конституції, безумовно, негативно відбивається на процесі формування громадянського суспільства, серцевини правової держави. Основою громадянського суспільства є поділ і різноманітність, механізм стримування та урівноваження. Політичні інституції відокремлені від культурних і позбавлені можливості отримувати економічний зиск; чиновники не мають змоги зловживати своїм службовим становищем; держава не контролює культурне, релігійне та наукове життя; високий соціальний статус не може бути запорукою авторитету в культурній або політичній сфері. Невід’ємною частиною існування громадського суспільства і держави як Україна є церква.

Важливо, щоб громадянське суспільство не тільки в теорії, але й на практиці стало полем вільної життєдіяльності людей і взаємної волі народу.

Проголошуючи своє прагнення досягти ідеалів правової держави, не пов’язавши це на конституційному рівні з формуванням громадянського суспільства є стратегічно неприпустимим. Адже неможливо донести до людей сутність переваг правової держави, не пов’язуючи це із громадянським суспільством, яке є гарантом захисту його членів від втручання державних інститутів у їх приватне і особисте життя, особливо у тих випадках, коли ці інститути при певних обставинах перетворюються на самодостатні і діють для самих себе, а нерідко й проти суспільства. Тож, однією з перших змін до Конституції України має бути її доповнення новим розділом про громадянське суспільство.

У своїх публічних зверненнях та діях релігійна спільнота України одностайно визнає, що наша держава повинна намагатися відповідним чином реагувати на суспільні проблеми у царині екології і підтримувати прогресивні світові ініціативи та рішення: вступати у різні міжнародні союзи, товариства, підписувати угоди. Наприклад, такі, як підписала в Ріо-де-Жанейро 1992 року “Порядок денний на XXI століття” і Конвенцію про охорону біологічного різноманіття.

Розвиваючи ці благородні починання, вважаємо за доцільне звернути увагу членам ймовірної Конституційної асамблеї, про яку останнім часом все частіше йде мова серед представників вищих ешелонів влади та громадянського суспільства, та скористатись досвідом творців Конституції (Уставу) Республіки Чорногорія, яка зазначає, що Чорногорія є вільною, демократичною, екологічною державою соціальної справедливості, заснованою на принципах верховенства права. Було б доцільним взяти до уваги цей правовий досвід та визнати в новій редакції Конституції України, що Україна є екологічною державою. Це конституційне визначення сприяло б встановленню верховенства екологічного світогляду у всіх сферах суспільного буття та дозволило б безперешкодно подолати вищезазначений спектр гострих екологічних проблем в нашій країні, головною з яких є наслідки аварії на Чорнобильській АЕС - найбільшій техногенній і екологічній катастрофі сучасного світу та, без сумніву, сприяло б формуванню еколого-правової культури у нашому народі. Окрім цього, таке визначення було б продовженням та схваленням добрих екологічних традицій нашої держави та її

знакових дій на глобальному рівні, як – добровільна і одностороння відмова від третього за величиною в світі арсеналу ядерної зброї та дострокове припинення експлуатації 3-го енергоблоку Чорнобильської АЕС 15 грудня 2000 року.

Література:

1. Офіційний Веб-ресурс Всеукраїнської ради Церков і релігійних організацій
Режим доступу:

http://vrciro.org.ua/index.php?option=com_content&task=view&id=153&Itemid=1

2. Святе Письмо Старого та Нового завіту в перекладі о. Івана Хоменка.
Видавництво отців Василіян «Місіонер». – Львів, 2007. – 350 ст. – Ін. 18:36.

3. Святе Письмо Старого та Нового завіту в перекладі о. Івана Хоменка.
Видавництво отців Василіян «Місіонер». – Львів, 2007. – 350 ст. – Мт. 22:20.

4. Святе Письмо Старого та Нового завіту в перекладі о. Івана Хоменка.
Видавництво отців Василіян «Місіонер». – Львів, 2007. – 350 ст. – Рим. 13: 34.

5. Святе Письмо Старого та Нового завіту в перекладі о. Івана Хоменка.
Видавництво отців Василіян «Місіонер». – Львів, 2007. – 350 ст. – Іс. 5:8.

6. Святе Письмо Старого та Нового завіту в перекладі о. Івана Хоменка.
Видавництво отців Василіян «Місіонер». – Львів, 2007. – 350 ст. – Зах. 7: 9-10.